

Z dějin právnické fakulty Masarykovy university.

Vznik Masarykovy university v Brně.

Necelý měsíc po památném 28. říjnu 1918 podán byl v revolučním Národním shromáždění hned po jeho ustavení návrh na zřízení druhé české university. Návrh ten otištěn jest v sněmovních tisech pod číslem 17 a zní:

„NAVRH

poslance Al. Jiráska, dra K. Engliše a soudruhů na zřízení university s českou řečí vyučovací v Brně.

Zákon ze dne .... listopadu 1918.

§ 1.

V Brně se zřizuje universita s českou řečí vyučovací, se třemi fakultami: právnickou, filosofickou a lékařskou.

§ 2.

Právnická fakulta otevře se počátkem studijního roku 1919/1920; fakulta filosofická otevře se nejpozději počátkem studijního r. 1921/1922. fakulta lékařská otevře se nejpozději počátkem studijního roku 1922/1923.

§ 3.

Theologická fakulta v Olomouci zůstává nadále samostatnou. Studijní knihovna v Olomouci přenese se do Brna a přiřčení se k nově zřízené universitě.

§ 4.

Knihovna Ústavu národního hospodářství, finanční vědy a statistiky a Ústavu věd právních a státních při české vysoké škole technické v Brně přenese se jako knihovna seminární na nově zřízenou fakultu právnickou v Brně.

§ 5.

Provedení tohoto zákona ukládá se úřadu pro správu vyučování a národní osvěty v dohodě s úřadem pro správu finanční a pro správu veřejných staveb.

§ 6.

K řešení otázek souvisejících se zřízením nové university v Brně dosazena budiž při úřadu pro správu vyučování a národní osvěty jako poradní sbor pro každou fakultu za předsednictví zástupce vlády čtyřčlenná komise, jmenovaná ministrem. Dva členové komise jmenování buďtež z profesorských oborů příslušných fakult university v Praze, dva členové z kruhů vědeckých na Moravě. Až do ustavení akademických úřadů jednotlivých fakult vykonávají tyto komise jich funkce.

§ 7.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášky.

Ve formálním ohledu se navrhuje, aby návrh byl přikázán výboru školskému.

V Praze, 15. listopadu 1918.

Jirásek, Dr. Engliš,

Dr. Lukavský, Kunětická, Dr. Vaněk, Kalina, F. Sís, Weyr, Heinrich, Ečka, Rosenkranc, Votruba, Metelka, Dyk, Janda, Dr. Schieszl, Dr. Franta, Dr. Herben, Budínský, Němec, Dr. Hajn, Brabec, Ing. O. Nekvasil, Fischer.“

Ve výboru školském přidělen byl návrh tento poslancům dru Budínskému a dru Srdínkovi jakožto referentům. Dne 9. ledna 1919 podává školský výbor o návrhu zprávu (tisk 375 Zasedání Národního shromáždění československého r. 1919), v němž praví se:

„Školský výbor, probav po předchozím přehledu posavadního zápasu za druhou českou universitu a po krátkém nárysu dějin bývalé university moravské všechny důvody mluvící pro neodkladné zřízení druhé česke university, zdůraznil jednomyslně její naléhavou potřebu, jakožto nesporného, celonárodního, osvětového požadavku.

Ve věci samé omezil se školský výbor pouze na řešení otázek, o kterých v rozpravě obecné neb podrobně projeveny byly různá stanoviska a rozdílné názory. Při tom byl školský výbor veden snahou, aby ve své zprávě vyjádřil vše, co mu tanulo na mysli a co do znění zákona nebylo lze vložiti.

I. Ačkoli v posledních dvou desetiletích nebylo již sporu o tom, že druhá česká universita náleží na Moravu a tam že jejím sídlem může býti jediné hlavní zemské město Brno, vyskytly se přece názory, že nová česká universita jednak nemá býti zřízena na Moravě, jednak, že nemá býti umístěna v Brně, nýbrž na Slovensku v Prešpurku (posl. dr. Krejčí, případně v Olomouci (posl. dr. Stojan). Mimo to bylo navrženo, aby současně byly zřízeny university dvě, jedna na Moravě, druhá na Slovensku, případně, aby zřízena byla universita jedna, společná pro Moravu a Slovensko, jakožto soubor samostatných fakult, jež měly býti po různu umístěny v Brně, Olomouci a v Prešpurku (posl. dr. Krejčí).

Když pak z povolané strany byly náležitě objasněny poměry university v Prešpurku a poukázáno k tomu, že slovenští politikové z důvodů nasnadě jdoucích té doby zřízení university pro Slovensko sami si nepřejí (posl. prof. Vlček) a když konečně uváženo bylo, že není možno ani myslitelné, aby Morava se Slezskem, kteráž po více než padesát roků se úsilovně university domáhala, byla pominuta, a že otázka tato byla již od dvou desetiletí kruhy vědeckými i širokou veřejností ve prospěch Moravy definitivně rozhodnuta, vyslovil se školský výbor, slyšev názor ministra školství a národní osvěty, pro zřízení university na Moravě.

Rozhodnutím tímto nemá ovšem býti nijak prejudikováno zřízení university na Slovensku, kteráž, jakmile splní se nutné předpoklady a podmínky jejího trvání a rozvoje, má býti samozřejmě ihned zřízena.

Proti souhlasnému návrhu obou referentů dra Budínskému a prof. dra Srdínka, aby druhá česká universita umístěna byla v hlavním městě Moravy v Brně, navrhoval posl. dr. Stojan za sídlo nové university bývalé universitní město moravské Olomouc, odvolávaje se na důvody historické a finanční, any v Olomouci jsou vhodné universitní budovy a studijní knihovna.

Školský výbor, vycházej ze stanoviska, že druhá česká universita, má-li se zřemim k poměrům malého národa splniti své vědecké, národní i politické poslání, umístěna může býti jediné ve velikém městě, kteréž má dostatečné vysokoškolské prostředí, podporující a umožňující její rozvoj nejen počtem obyvatelstva, nýbrž i jeho zámožností a vzdělaností, kteréž je ústředím duchové práce i osvětového ruchu, kulturních

ústavů a institucí, je sídlem středních a vysokých škol a všeho druhu úřadů, rozhodl se pro hlavní město Brno, kteréž všem těmto podmínkám nejlépe vyhovuje a kteréž po spojení s předměstskými obcemi bude mít více než dvě stě tisíc obyvatel a díky své výhodné zeměpisné poloze má zajištěnou skvělou budoucnost.

II. Stanovisko školského výboru k otázce, jaká nová universita má být, má-li být zřízena dle typu universit posavadních či má-li být zřízena již jako universita moderní dle reformních snah za úpravou vysokoškolského studia se nesoucí, určeno bylo úvahou, že dlužno, ježto v názorech na reformu universitního studia doposud nebylo docíleno jednotnosti a ustálenosti, řešení otázek těchto ponechali pozdější samostatně zákonitě úpravě a zříditi novou universitu v podstatě podle vzoru universit posavadních.

Z těchto důvodů nebylo také možno vyhověti návrhu posl. Housera, aby k nové universitě přičleněna byla fakulta školská pro vzdělání učitelů, ačkoliv se školský výbor jednomyslně pro vysokoškolské vzdělání učitelstva vyslovil.

Školský výbor hleděl typ staré university zdokonaliti a proto navrhuje zřízení dvou fakult, místo původní fakulty filosofické. Tato podle návrhu osnovy bude rozdělena na fakultu přírodovědeckou (pro obory matematické a přírodovědecké) a fakultu duchovědnou (pro obory filosofické, filologické a historické). Rozdělení toto již dávno jest provedeno na universitách francouzských, italských, španělských, ruských, belgických, nizozemských, některých švýcarských, některých amerických, japonských i na universitě turecké. Rozdělení to jest také odůvodněným přáním vysokoškolských kruhů našich: bude ho nutno provésti také na universitě pražské při příležitosti změny zákona o pražských universitách. Co se pojmenování fakult týče, sluší podotknouti, že jest různé v uvedených státech. Tak fakulta přírodovědecká má pojmenování v různých státech buď matematicko-přírodovědecká neb fysicko-matematická neb krátce přírodovědecká (Madrid), fakulta filosofická buď se nazývá historicko-filosofickou neb filosofickou. Výbor se rozhodl pro pojmenování jednoslovné.

Nová universita nechť použije veškerých styčných bodů, kde se vysoká škola může přiblížiti lidu a zemi, což zvláště má význam v některých oborech fakulty přírodovědecké a duchovědné (svěráz).

Nová universita budiž také budována na vymoženostech amerických vysokých škol tak, aby sloužila vědě, praxi i lidu.

Školský výbor, vycházejíc z nezbytně nutně, jednotné místní správy celé university, nehledě ani k důvodům jiným, nemohl přistoupiti na návrh posl. dra Stojana, aby lékařská fakulta umístěna byla v Olomouci.

Také návrh posl. dra Stojana, aby na nové universitě zřízena byla theologická fakulta, nedošel souhlasu školského výboru, ježto otázka odluky theologických fakult jest právě předmětem zákonodárného jednání.

III. V otázce potřeby a doby aktivování jednotlivých fakult a budování nové university, byly školskému výboru směrdatými tyto úvahy: Pražská universita jest tak přeplněna, že je to na újmu studia posluchačů i práce profesorů.

Počet posluchačů na právnické fakultě v Praze v tomto zimním semestru 1918/19 podle stavu 10. ledna jest přibližně v prvním ročníku 900, na celé fakultě 1800, na lékařské fakultě v prvním ročníku asi 580, na celé fakultě podle přibližného odhadu 1700, na filosofické fakultě v prvním ročníku asi 400, na celé fakultě asi 1300, takže na celé universitě je přibližně 4800 posluchačů. Není pochyby, protože zápis dosud jest v plném proudu, že konečné číslo bude daleko přesahovati číslo 5000.

Jeví se tudíž velmi naléhavá potřeba toho, aby přeplnění fakult i přetížení profesorů co nejrychleji bylo odpomoženo.

Toho lze docíliti, bude-li při nové universitě již příštím studijním rokem 1919/20 zřízena právnická fakulta (první ročník) a fakulta

lékařská (první a druhý ročník). Obé jest bez obtíží možno a co nejrychleji proveditelné. Pro urychlené zřízení obou fakult mluví vedle toho i skutečná potřeba právnického a lékařského dorostu.

Právníků bude zapotřebí ve všech oborech veřejné státní i autonomní správy, jakož i v soudnictví, zejména se zřetelem na Slovensko a na to, že za rakouské vlády bývala převážná většina úřednických míst obsazována Němci, kteříž musí býti v zájmu státním nejrychleji vystřídáni úředníky českými.

Ještě více nutným je neodkladné zřízení fakulty lékařské.

Posluchárny pražské lékařské fakulty mohou pojmouti maximálně 200 posluchačů, to však pouze tři největší, jinak stačí pouze průměrně pro 100 posluchačů, mnohé dokonce pouze pro 40 až 80. Již z toho důvodu jest vzhledem k obrovské inskripci do prvního letošního ročníku nezbytně nutno, aby počátkem studijního roku 1919/20 otevřeny byly současně první a druhý ročník lékařské fakulty v Brně, aby inskripce příštího podzimu byla rozdělena mezi první ročníky v Praze a v Brně a aby letošní první ročník pražský mohl býti rozdělen do dvou druhých ročníků. Kvalifikované učitelské síly pro veškeré obory obou těchto ročníků jsou po ruce, podle informací, čerpaných z děkanství pražské lékařské fakulty. Rovněž budovy potřebné pro provisorní umístění příslušných ústavů jsou v Brně k dispozici.

Zdravotní péče, jež musí býti zdokonalena a moderně vybudována i přítomné zdravotní poměry poválečně vyžadovati budou zdatného lékařského dorostu, i jest tudíž srčovaným zájmem veřejným, aby lékařská fakulta byla co nejrychleji uvedena v život.

Rovněž aktivování fakulty přírodovědecké a filosofické nestrpí odkladu i jest žádoucí, aby obě dvě byly nejpozději studijním rokem 1921/22 zřízeny, neboť řádné obsazení našich středních, odborných i vysokých škol způsobilými učitelskými silami i vlastní vědecká a badatelská práce toho nutně vyžadují.

Školský výbor jest toho názoru, že obtíže jak věcné, tak i personální, jež při aktivování uvedených fakult se zajisté vyskytnou, nejsou toho rázu, aby v době stanovené nemohly býti překonány.

Při budování definitivních ústavů a klinik třeba pamatovati na všechny vymoženosti doby, směřující jak pro zdar vědecké práce a studia, tak pro tělesný prospěch studentů i učitelů. V definitivních budovách musí naléztí místa jak spolky vědecké, tak sdružení studentská; nesmí chyběti tělocvična, šermirna, koupelny a pod. Současně s budováním university musí býti postaráno o byty studentů po způsobu kolejí anglických, naší Hlávkovy koleje a koleje Kounicovy, ovšem v měřítku daleko větším. Bydlení studentů v podnájmu mělo by býti časem omezeno vůbec na míru nejmenší. Stejná péče budíž věnována od prvopočátku řádnému stravování studentsva a podniky podobné nebudtež ponechány pouze privátní dobročinnosti, nýbrž vezmiz do rukou jejich organizaci i podporování stát sám.

S největším důrazem pronáší výbor názor, že hmotné postavení učitelstva vysokých škol, jak tomu bylo v bývalém státě rakouském, jest přímo skandálem, neboť za obnos 3600 K, který tvoří počátečný plat mimořádného profesora a průměrně bývá dosahován v 35 letech, a obnos 6400 K, který tvoří počátečný plat řádného profesora a průměrně bývá dosahován v 45 letech, nemožno vůbec snad ani platem nazvati, nýbrž žebráckou odměnou, nedůstojnou jak požadované a konané práce, tak stavu, čtaneho ve všech státech mezi výkvět každého národa.

Zabezpečuje zákonem výstavbu nové university v Brně nemůže školský výbor opomenouti, aby při této příležitosti neupozornil na to, že budováním druhé university nesmí býti ani o rok zdržena výstavba budov a ústavů pro českou universitu pražskou.

Během debaty vysloven názor, aby maďarská universita v Prešpurku ihned byla zrušena, aby nestala se později příčinou nových obtíží.

Maďarští profesori i studenti mají nedaleko moderně vybudovanou universitu v Debrecíně, na kterou se mohou uchýlití. V Prešpurku není vůbec podmínek pro další trvání maďarské university. Názor tento sdíleli všichni členové výboru.

IV. K navržené osnově zákona, kterouž podaný návrh byl poněkud pozměněn, budiž především uvedeno, že školský výbor nepokládal za nutné, aby za účelem vyznačení národnostního rázu university bylo použito výrazu „s českou vyučovací řečí“, ježto výraz tento není s pojmem „universita česká“ souhlasný a zvláště když v záhlaví zákona byla nová universita již označena jako druhá česká universita.

Rovněž nepokládal výbor za potřebné pojeti do osnovy ustanovení o theologické fakultě v Olomouci, kteráž s novou universitou není v nížádné spojitosti.

Školský výbor usnesl se k návrhu posl. dra Stojana, aby studijní knihovna v Olomouci ponechána byla na svém posavadním místě, ježto náklad s přenesením knihovny spojený není v úměrném poměru s její vědeckou cenou pro novou universitu.

Ustanovení ohledně knihovny Ústavu národního hospodářství a Ústavu věd právních a státních při české vysoké škole technické v Brně nebylo do osnovy poято, ježto školský výbor má za to, že opatření ohledně užívání řečených knihoven jako věc vyučovací správy spadá do rařizovací moci ministerstva školství a že tudíž do zákona nenáleží.

Za účelem správného výkladu a provádění § 4 navržené osnovy bylo jednomyslně usneseno, že přípravnými pracemi s řešením otázek se zřízením nové české university v Brně souvisejících bude pro každou fakultu pověřena šestičlenná komise za předsednictví vlády, kterouž jako zvláštní poradní sbor při ministerstvu školství a národní osvěty vláda ustanoví ihned, jakmile zákon nabude platnosti. Tři členové této komise mají býti jmenováni z profesorských sborů po slyšení příslušných fakult české pražské university a další tři členové z vědeckých kruhů na Moravě. Komise tato činí vládě návrhy na jmenování profesorů, její funkce končí, jakmile bylo alespoň pět profesorů pro tu kterou fakultu jmenováno, kteří pak ustaví se jako profesorský sbor.

Návrh posl. dra Stojana, aby nová universita pojmenována byla Cyrillo-Methodějskou, byl zamítnut a usneseno, aby nazvána byla universitou Masarykovou.

Pojmenování druhé české university jménem Masarykovým budiž nejen oceněním jeho vědecké a vychovatelské práce, uznáním jeho zásluh, kterých jako vysokoškolský učitel a politik v boji za druhou českou universitu si získal, nýbrž světlou památkou, připomínající českému národu na věčné časy jeho veliké osvobozovací dílo.

Školský výbor tudíž navrhuje:

Národní shromáždění račiz přiloženou osnovu zákona přijati.

Referenti pro jednání ve školském výboru o tomto předmětu byli poslanci dr. J. Budínský a prof. dr. Ot. Srdínko. Zpravodajem pro Národní shromáždění ustanoven dr. J. Budínský.

V Praze, dne 9. ledna 1919.

Dr. J. Budínský, zpravodaj. Dr. O. Srdínko, předseda.

Právě uvedená výborová zpráva dostala se do plenu Národního shromáždění dne 28. ledna 1919. Jednání o ní otištěno je v těsnopisecké zprávě o 22. schůzi Národního shromáždění československého v Praze v úterý dne 28. října 1919 (str. 628 až 648). Z ní budiž zde reprodukována aspoň řeč zpravodaje posl. dra Budínského:

„Slavný sněme! Za cò marně dvě lidská pokolení zápasila, stává se skutkem. Sotva že československý národ dosáhl své politické svobody, splňuje jeden ze svých nejkardinálnějších kulturních požadavků a zřizuje si druhou českou universitu.

Zřízení druhé české university dnes je nesporným celonárodním lidovým kulturním požadavkem českého národa. Nepokládám tudíž za nutno a potřebno, abych znova odůvodňoval potřebu druhé české university, abych znova uváděl všechny ty důvody, které během dlouholetého zápasu staly se tak notoricky známými a které dnes se žádné strany nejsou popírány. Nepokládám také za nutné, abych při této slavnostní chvíli opakoval anebo líčil dlouhý zápas českého národa za druhou českou universitu. Všechny tyto fáze boje za druhou českou universitu jsou české veřejnosti v čerstvé paměti a já mám za to, že můžeme při tomto okamžiku upustiti od přehledu této smutné kulturní kapitoly, kterou prožil český národ v bývalém Rakousku. (Tak jest!)

Slavný sněme! Také pokud se týče umístění druhé české university na Moravě v Brně byla otázka tato nejen vědeckými kruhy, nýbrž i celou širokou českou veřejností dávno definitivně rozřešena. Nemůže býti dnes žádného sporu o tom, kde druhá česká universita má býti umístěna.

Nová česká universita zřízena bude podle vzorů dosavadních universit jedině z toho důvodu, poněvadž reorganisace university a reforma studií na vysokých školách doposud není dostatečně propracována, není dosti hotova a ujasněna a bude zapotřebí, aby otázka tato byla samostatně zákonem upravena, což bohdá na sebe dlouho nezáčekati.

Jestliže v jediném směru činí navržený návrh úchytku od této zásady, týče se to filosofické fakulty, která se rozděluje na dvě fakulty, fakultu přírodovědeckou a fakultu filosofickou. Školský výbor mohl přistoupiti k této úchytky tím spíše, poněvadž na celé řadě cizozemských universit fakulta filosofická tímto způsobem jest rozdělena.

Pokud se týče dalších ustanovení osnovy zákona, tedy poukazují zejména k tomu, že počet a doba aktivování jednotlivých fakult, jak ve zprávě jest dosti obsírně vylíčeno, byly odůvodněny jednak vědeckými zřetely, jednak praktickou potřebou.

Ohledně pokynů a jistých přání, které školský výbor uvedl v motivech, resp. ve své zprávě, poukazují k tomu, že bylo zdůrazněno, aby styk nové české university s lidem a se zemí, ve které bude její působitiště, byl pokud možná nejbližší, aby nová universita po vzoru vysokých škol amerických navázala pokud možná nejšířší styky s lidem, aby tyto styky pěstovala, aby sloužila nejen výlučně vědě, nýbrž i praxi a lidu. (Výborně!)

Hlavní a nemalou péči školského výboru bylo, aby nová česká universita byla svobodným, nezávislým vědeckým ústavem (Výborně!), a tu bylo zapotřebí pojmouti do důvodové zprávy školského výboru zvláštní ustanovení, které tuto samostatnost, která jest podmínkou vědeckého poslání a významu vědeckého badání, zabezpečuje.

V ostatním, slavné Národní shromáždění, poukazují na důvody zprávy školského výboru a pokud se týče velkého a dosud nedoceněného úkolu kulturního, pánové, mám za to, že není mou věcí, když již celé dva lidské věky o tom mluvil celý národ, abych znovu z tohoto místa zdůrazňoval, že zřízením této druhé české university splňuje se dlouhá tužba českého národa po vyvrhnutí jeho kulturní práce a činnosti. (Výborně!)

Vážení pánové a dámy! Chei při této příležitosti zdůrazniti, že pro nás druhá česká universita má nejen vysoký a důležitý kulturní význam, nýbrž i nezměrný význam politický.

Politický význam druhé české university jest, abych tak řekl, nejplastičtější vyjádřen skutečnosti, že veškeré rakouské vlády, kolikkoli těch vlád tu bylo, stejně zavile, stejně urputně jako naši úhlavní nepřítelé, Němci, stavěly se proti tomuto samozřejmému kulturnímu poža-

řavku českého národa a dovedly po desítky let požadavkům těmto od-
píratí.

Němci a rakouské vlády postřehli velmi záhy, že česká škola a
tudíž česká vysoká škola českému národu stává se něčím vyšším, něčím
větším než obyčejná škola: německé rakouské vlády a Němci rakouští
záhy postřehli, že nejučinnější politickou zbraní českého národa byla jeho
vzdělanost, bylo jeho vědění a vědychtivost, která vedla český lid k usi-
lovné hospodářské práci a tím k hospodářskému blahobytu, a tu v starém
Rakousku nemohlo býti jinak, než že česká škola, česká universita i snaha
po zřízení druhé české university musela býti ubíjena a zdržována všem-
ožným způsobem.

Slavný sněme! Bylo to české vzdělání, české vědění a česká
práce, kterým děkujeme za všechno, čím dneškem jsme. Česká škola,
česká kniha, český učitel a česká věda jsou prvky, z nichž vyrostla
dnešní naše situace. Pokrok ve vědách přinášel za sebou nutně i hospo-
dářský pokrok, vzdělání a věda zvyšovala výkonnost hmotné práce a za-
ložila tak hospodářskou sílu národa.

A proto bude zapotřebí, aby český národ v době nynější i v době
budoucí snad více než v dobách své politické poroby staral se o své
vzdělání, aby český národ snad se zdvojeným úsilím se vzdělával a pa-
mětliv byl oněch slavných odkazů našich buditelů, které vřcholí ve slo-
vech jednoho z nejlepších synů českého národa, Karla Havlíčka: „Kdy-
koliv český národ vítězil, vítězil více zbraní duchovní než mocí fysickou
a věren byl probuzeneckému heslu, že v práci a vědě jest naše spása!“,
tedy aby český národ v této době sáhl opětně k těmto osvědčeným
starým zbraním, zbraním ducha, vědění a práce, aby těmitěž zbraněmi,
kterými dobýval nynější své svobody, aby touto zbraní kultury obránil,
udržel a zajistil svou mladou republiku. Budiž proto nová česká uni-
versita chrámem vědy, budiž svobodnou dílnou ducha, budiž studnicí, ze
které by čerpali všichni naši synové potřebně vědění pro život, aby svou
prací, aby svým věděním založili a vybudovali stěžejní základ nikdy ne-
umírající moci a síly národa, aby touto svou hřívnou přispěli k slavné
a šťastné budoucnosti českého národa.

Slavný sněme! Mám za to, že není zapotřebí návrh, který školský
výbor předložil, odůvodňovati, mám za to, že jest to první povinností
českého republikánského sněmu (Výborně!), aby národu českému pokud
možno nejrychleji a nejdříve dal druhou českou universitu. (Výborně!)

Já proto navrhuji, aby návrh školského výboru, kterýmž zřizuje
se druhá česká universita, byl slavným Národním shromážděním schválen.
(Výborně! — Hlučný potlesk.)“

Jednohlasně přijatá osnova zákona byla podepsána presidentem
republiky a dne 5. února 1919 ve Sbírce zákonů a nařízení státu česko-
slovenského pod číslem 50 publikována. Zní takto: .

„Zákon ze dne 28. ledna 1919,

kterým se zřizuje druhá česká universita.

Na základě usnesení Národního shromáždění se nařizuje:

§ 1.

V Brně se zřizuje československá státní „Masarykova universita“
o čtyřech fakultách: právnické, lékařské, přírodovědecké a filosofické.

§ 2.

Fakulta právnická prvním ročníkem, fakulta lékařská prvním a
druhým ročníkem budiž zřízena počátkem studijního roku 1919/20, fakulta
přírodovědecká a filosofická nejpozději počátkem studijního roku 1921/22.

§ 3.

Konečné umístění a výprava nové university, její všech ústavů a klinik ve vhodných budovách k účelu tomu vybudovaných staniž se nejdéle do roku 1930.

§ 4.

Ministerstvo školství a národní osvěty se zplnomocňuje, aby, vyloučivši poradní sbor pro vysoké školy při něm zřízený, vydalo pro dobu počátečnou potřebná nařízení.

§ 5.

Provedení tohoto zákona ukládá se vládě.

§ 6.

Zakon tento nabývá platnosti dnem, kdy bude vyhlášen.

T. G. Masaryk v. r.

Švehla v. r., v zastoupení min. předsedy.

Dr. Stránský v. r., Stříbrný v. r., Dr. Vrbenský v. r., Dr. Winter v. r.,
Dr. Rašín v. r., Habermann v. r., Staněk v. r., Dr. Zahradník v. r.,
Dr. Hruban v. r.“

V „Ročence Národního shromáždění československého v prvním roce republiky“, kterou vydalo předsednictvo Národního shromáždění (1919), čteme na str. 277. o parlamentárním projednání předlohy zákona o zřízení druhé české university toto :

„Starý celonárodní a samozřejmý požadavek český, aby byla zřízena druhá česká universita v Brně, splnilo Národní shromáždění v době nejkratší. 15. listopadu roku 1918, tedy hned po ustavující schůzi Národního shromáždění, podal poslanec Al. Jirásek v tom směru návrh : školský výbor po referátu dra Budinského dne 9. ledna roku 1919 v zásadě návrhu dal své schválení a rozhodl se, aby budoucí česká universita v Brně nesla jméno našeho osvoboditele, rodem Moravana, Masaryka, a až na to, že bohoslovecké fakulty při universitě nebude a filosofická fakulta bude rozdělena ve dvě fakulty, byla typem universit posavadních. Plenum dne 28. ledna v povznesené náladě dalo zprávě výboru jednomyslný souhlas a splnilo pak požadavek, za nějž česká politika v starém Rakousku po desetiletí marně bojovala.“

Ve zprávě školského výboru Národního shromáždění (viz str. 173) panatováno jest na způsob, jakým měli býti jmenováni první profesori nové university. Vůdčí myšlenkou byla zde snaha zachovati pokud možná autonomní ráz tohoto jmenování. Zmíněné zvláštní komise, dosazená ministerstvem školství, měly totiž nahraditi neexistující dosud autonomní profesorské sbory jednotlivých fakult. Odtud ustanovení, že komise skládati se mají z polovice z profesorských sborů fakult české pražské university, z polovice pak z vědeckých kruhů moravských. O složení komise, která měla připravovati jmenování prvních profesorů právnické fakulty, viz zahajovací řeč prvního rektora prof. dra K. Engliše (str. 177). Komisi té předsedal jako zástupce vlády referent ministerstva školství dr. G. Sommer, docent na právnické fakultě pražské.

Jakmile byli první profesori právnické fakulty presidentem republiky jmenováni (viz str. 178) a ustavený profesorský sbor zvolil děkana. přikročeno bylo ihned k vyjednávání o vhodných místnostech pro novou fakultu. V tehdejších dobách velké nouze o obytné a jiné budovy nebylo lehkou věcí, získati příhodnou budovu pro potřeby fakultní. Uvažováno bylo zprvu o budově chlapeckého semináře ve Veveří ulici. Budova ta

byla sice velká s prostornými síněmi, hodícími se za posluchárny, ale poloha její na neklidné a frekventované ulici pro provoz vyučovací ne zvlášť vhodná. Nad to musela být státní správa vyučovací připravena na prudký odpor církevních činitelů, kteří tvrdili, že budova seminární je pro jejich účely naprosto nezbytnou. V poslední chvíli, kdy již jednalo se o zabránění státní správou, nabídli zmínění činitelé děkanovi fakulty náhradou za ni část budovy Alumnátu v blízké ulici Seminární (dříve Haberlerovy, nyní Bedřicha Smetany). Uváživ naléhavost žádosti, jakož i skutečnost, že sice část budovy, nabízená fakultě, je mnohem menší, než budova semináře na Veverí ulici, za to ale budova sama modernější a poloha její v klidné ulici Seminární mnohem výhodnější, a konečně vzhledem k tomu, že šlo o zřejmé provisorium, které nejdéle za čtyři až pět let musí být vystřídáno definitivním nebo aspoň jiným provisorním umístěním fakulty, přijal děkan budovu nabízenou mu náhradou. Zkušenosti v prvních letech vyučování, kdy fakulta nebyla ještě kompletní, dokázaly, že budova skutečně jako nouzová výpomoc postačila. Za to nyní, kdy začíná vyučování ve všech čtyřech ročnících, stává se otázka přestěhování fakulty tím naléhavější.

V budově alumnátní, dříve vhodně adaptované, zahájeno bylo koncem roku 1919 vyučování. Před tím konána dne 11. listopadu 1919 v prozatímní aule zahajovací schůze, na níž ke shromážděným akademickým občanům promluvil první rektor university prof. dr. Karel Engliš takto:

„Dámy a pánové! Pozdravuji vás jako občany akademické obce naší nové Masarykovy university co nejsrdčněji. Zřízení české university na Moravě jest událostí, jejíž význam vybočuje z úzkého rámce naší akademické obce a jest proto úmyslem oslaviti její otevření za účasti kulturní a politické reprezentace celého českého národa a za přítomnosti našeho milovaného presidenta republiky. Nemůžeme však v zájmu studentstva dále odkládati zahájení přednášek a proto pozvali jsme vás k této zahajovací schůzi, abychom si aspoň sami mezi sebou uvědomili velikost dne.

Nebylo snad od Karlových dob větší kulturní události. Měli jsme na Moravě přechodně university, jež se vyvinula z jesuitského učiliště, založeného roku 1573 biskupem Prusinovským v Olomouci, avšak tato universita, jež zanikla v polovici minulého století, nebyla českou. Odpor vídeňských vlád proti zřízení české university v Brně přes úsilí všech vrstev českého národa a jeho politického vedení — a budiž vděčně vzpomenu této práce — jest nejlepším dokladem velikého kulturního a politického významu této university pro národ. To nebyl odpor pro finanční zatížení státu, nýbrž odpor proti osvětlení národní mohoucnosti.

Zřízení Masarykovy university v Brně jest důsledkem našeho národního osvobození. Osvobozený národ český — a to jest velmi příznačné — když převzal vládu svých věcí, obrací celé své úsilí hlavně dvěma směry: k osvobození kulturnímu a sociálnímu, poněvadž právě zde byl útlak cizího panství největší. Zvláště nám, Moravanům, bylo v první den národního osvobození jasno: Jsme svobodní a budeme mít na Moravě university. Byl to jeden z prvních návrhů, který jsem vypracoval společně s prof. Weyrem a předložil Národnímu shromáždění se spisovatelem Jiráskem: zřízení druhé university v Brně. Kulturní výbor za referátu dra Budinského a předsednictví dra Srdínka, jimž patří náš dík, zrychlil v definitivním zákoně otvírání fakult a ročníků proti návrhu. Jednomyslně a nadšeně přijalo Národní shromáždění tento zákon. Ihned zahájeny byly přípravy pro vytvoření profesorských sborů obou fakult, které měly být letos otevřeny. Podle intencí původního návrhu jmenovány byly pro obě fakulty poradní komise šestičlenné, jehož tři členové vzati z příslušných fakult pražské university a tři z vědeckých pracovníků moravských. Členy těchto komisí byli: Pro fakultu právnickou: profesori dr. Gruber, Henner a Mířička za fakultu pražskou, profesori dr. Weyr a Engliš a docent dr. Sedláček za Moravu. Pro fakultu

lékařskou: profesori dr. Hlava, Mareš a Thomayer za fakultu pražskou, prof. dr. Studnička, docenti dr. Kostlivý a Vanýsek za Moravu. Podle návrhu těchto komisi jmenováni byli profesory: Na fakultě právnické: řádnými profesory dr. K. Engliš, F. Weyr, J. Kallab, J. Vacek, B. Baxa, mimořádným profesorem dr. R. Dominik. Na fakultě lékařské: řádnými profesory dr. P. Kučera, E. Babák, O. Völker, F. Studnička, J. Petřivalský, H. Ostrčil, R. Vanýsek, mimořádným profesorem A. Hamsík.

Jmenování profesori se ustavili ve sbory a zvolili akademické funkcionáře. Rektorem zvolen byl prof. dr. K. Engliš, prorektorem dr. P. Kučera. Děkanem fakulty právnické dr. F. Weyr, proděkanem dr. J. Kallab. Děkanem fakulty lékařské prorektor dr. P. Kučera, proděkanem dr. E. Babák. Sbory i přípravné komise provedly s vládou všechny přípravné práce, spojené s provisorním umístěním obou fakult, jež dnes dospěly tak daleko, že můžeme zítra zahájit přednášky a ihned zahájeny budou přípravné práce pro definitivní a důstojné umístění university a stavbu universitního města.

Máme tedy druhou českou universitu. Chce býti sestrou své starší družky pražské, bude s ní pěstovati dobré a přátelské styky, ale bude s ní v nejlepším smyslu závoditi. Jestliže universita není jen pro výchovu lékařů, právníků a profesorů, nýbrž jest především ústavem vědecké práce, pak dlužno též v první řadě zdůrazniti veliký význam současně pro osvětlení vědy a ducha. Ten smysl má známý výrok presidenta republiky, že musíme míti dvě university, abychom měli jednu. Brno stane se druhým kulturním střediskem republiky.

A jako ve vědecké práci, musí nastati i v ostatní působnosti university zdravé závodění. Je to jistě v první řadě výchova, ale nejen praktických úředníků, lékařů atd., nýbrž duchovních vůdců národa. Neboť konec konců jest zde universita pro lid a pro národ, má konec konců povznášeti národ jako celek, má i své lidové výchovné poslání. Věda a vědění má podepřiti myšlení i práci každého člověka, má povznést životní praxi. Věda to jest, která oplodňuje práci dělníkovu a usnadňuje mu zápas s přírodou o existenci. Věda zprošťuje člověka béd nemocí a prodlužuje jeho věk. Potřebujeme i z vědecké praxe politické pro složité úkoly oné veliké dílny, jež slove státem.

Máme druhou českou universitu. Má universita i své poslání národnostní. Pravda, poznatky vědy jsou mezinárodní, avšak v tom kolibisti mezinárodního vědeckého zápasu nese každý národ svůj prapor své vědecké práce. Mimo to značí se i ve vědě národní duch. Už řeč, ty ztuhlé pojmy ve slovech, jsou od národa k národu odlišnými stavebními kameny myšlenkové stavby. Ideje jako lidé vyrůstají z poměrů, z českých poměrů vyrůstají čeští lidé a české ideje. Není náhodou, abych mluvil z oboru sobě blízkého, že německá právní doktrína buduje právo na pojmu moci a nejnovější česká právní doktrína na pojmu povinnosti. A jako z češství vyrůstá česká věda, má vůči češství a českému národu i povinnosti. Nemyslna, aby zabarvovala výsledky svých badání národnostním stranictvím, věda nikdy nesmí býti služkou někoho, poněvadž pravda není prostředkem, nýbrž cílem sama o sobě, avšak úkolem university bude, aby si byla vědoma, že jest českou, a nezapomínajíc, že lidství stojí výše než národy, učila své syny, že nelze býti člověkem, leč prostředkem svého národa.

Máme druhou českou Masarykovu universitu. Naše universita nese jméno prvního presidenta československé republiky, osvoboditele českého národa Tomáše Garrigua Masaryka. Posud jest název projevem pocty. Ale ona nese též jméno profesora Masaryka, učitele svého národa, a to je pro ni víc, poněvadž jméno, které nese, jest směrnice její práce. Irdě ponese naše universita jeho jméno, avšak právem jen tenkrát, bude-li žiti a pracovati jeho duchem, v duchu jeho zásad.

Pravdu hledati, pravdu říci milou i nemilou, na pravdě budovati osud člověka a národa, pravdu výše klásti než všechny zájmy a ničemu jí neobětovati nás učil profesor Masaryk už v boji rukopisném a často později, a to bude prvním heslem naší university.

Svoboda myšlení a svoboda přesvědčení budiž nám další vůdčí ideou, pro niž slavně zemřel mistr Jan Hus a pro kterou tolik bojoval profesor Masaryk. Ve veliké této ideji tkví velikost Husova a Husa nás učil poznati Masaryk.

Avšak vědění a vzdělání, veškerá osvěta je málo cenná, není-li provázena vnitřní opravdovostí a mravností. „Všecek pokrok vzdělanosti“, praví Masaryk, „sloužiti musí opravě mravů a života.“ A tento moment bych chtěl zvláště zdůrazniti, poněvadž se mnoho zanedbává a jest to právě nyní nejvíce třeba. Že není kultura rozumu bez kultury srdce pravou kulturou, o tom svědčí válka, jež jsme prožili. Náš národní život potřebuje důkladné mravní obrody. Všechny zákony nic nezmohou, překážejí-li mravní kvality obyvatelstvu. „Mravy jsou“, praví Palacký, „jistější záštitou společenstva nežli zákony.“ Musíme usilovati o vypěstění českého charakteru. Třistaletá poroba porušila český charakter, ve svobodě zrodil se teprve silný, pravdivý, mravný český člověk. Potřebu umravnění každého tak mohutně zdůraznil prezident Masaryk ve svém posledním poselství v den výročí republiky. Heslem míru tudíž bude: Hledáme pravdu, ale chceme dobro, vychováme nejen vzdělance, ale i charaktery a lidi.

Profesor Masaryk byl duchem i názory vždy člověkem českým a proto i demokratickým. Demokracie dneška není jen snažením po formálně rovných právech občanů, nýbrž má svůj obsah kulturní a materiální. Uznává rovný nárok lidí na život a možnost dosažení blahobyti a kultury. Naše universita vzniká v době veliké demokracie, a přejeme si, aby toho nesla pečeť jak ve vnitřních poměrech učitelů k studentstvu, tak ve svém poslání pro lid, učie své syny pracovati pro tělesné, hmotné, duševní i mravní povznesení širokých vrstev lidových, míti pravé sociální citění, zvláště pro ty, kdož jsou ve společnosti nejvíce utlačeni. A konečně učme se od svého učitele, jehož jméno ponecháme, práci. Bez ní nelze dosáhnouti met našeho osobního a národního snažení. To jest ta divotvorná kouzelnice, která proměňuje poušť v ráj. Jen usilovnou prací může náš národ obstáti v soutěži národů. Práce vše překoná. A vy, kdo dnes jste sem přišli, starajíce se o zítřek, vám pravím, nebojte se ničeho a pracujte. V tom bude vaše spása, vaše budoucnost i vaše blaženost.

Veliký úkol jsme si vytkli, ale bez velikých cílů není velkého díla. My pohasneme a přijdou jiní oráti na brázdě námi začaté a stále to bude táž universita Masarykova. Rodí se alma mater, která bohda přetrvá věky, jako je přetrvála universita Karlova. A my, jichž v časovém odstupu staletí vzpomínati budou naši potomci v rozkvětu a slávě národa a této university, upráme zrak na jítrenku budoucích dnů a nemůžeme jinak osloviti tuto universitu, nežli starým, dávným: Nechť žije, nechť roste, nechť vzkvívá Masarykova universita v Brně!

A zdravíme i učitele, jehož jméno neseme: Nechť žije a dlouho nám je zachován náš učitel, první prezident československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk!“

Vyučování na právnické fakultě zahájeno bylo pak řečí profesora dra Jar. Kallaba, proslovenou ve slavnostní schůzi profesorského sboru a posluchačstva, která konala se v universitní aule. Reč ta otištěna jest v „Časopisu pro právní a státní vědu“ (1919, str. 211—217).